

Надія Матяш
кандидат педагогічних наук
Інститут педагогіки НАПН України

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Ключові слова: освітнє середовище, профільне навчання, біологія.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження показав, що питання сутності, структури і механізмів створення освітнього простору детально розглядає А. Цимбалару, яка вважає «освітній простір школи як просторово-предметний компонент – предметні засоби, сукупність та повне розташування яких створює умови для організації потрібних дій суб'єктів».

Т. Назаренко в монографії обґрунтовує теоретико-методичні засади профільного навчання географії в старшій школі; умови та етапи його впровадження в загальноосвітні навчальні заклади України тощо. Про створення освітнього простору в роботі не йдеться. Натомість автор окремо розкриває науково-методичні підходи до організації навчальної діяльності вчителів і учнів в умовах профільного навчання географії.

Я. Фруктова розглядає в дисертації питання диференціації навчання в профільних класах біологічного спрямування. Про створення освітнього середовища розкрито недостатньо.

Дослідження проблеми також опирається на одну з основних концептуальних засад реформування в межах Нової української школи, в якій і закладено створення сучасного освітнього середовища, що сприятиме підвищенню якості освіти, творчому розвитку й мотивації учнів до навчання.

Структура шкільної біологічної освіти середньої і старшої ланок наразі складає три освітні рівні: *пропедевтичний* (біологічні знання курсу «Природознавство» (5 клас); *базовий* («Біологія», 6-9 кл.) і *профільний* («Біологія і екологія», 10-11 кл., рівень стандарту) та (Біологія і екологія», 10-11 кл., профільний рівень). Інваріантний складник профільного рівня посилено варіативною частиною, яка включає курси за вибором, що мають різне функціональне навантаження.

Профільзація навчання створює відповідні умови для реалізації учнівських освітніх потреб. Серед умов важливою є створення комфортного учнівського освітнього середовища у профільному навчанні біології, яке включає вільний вибір профілю навчання, що сприятиме задоволенню освітніх потреб; диференційований підхід до навчання,

який забезпечується профілізацією предметного змісту і варіативним складником; матеріально-технічне забезпечення кабінету біології.

Біологія як навчальний предмет має особливості, спричинені тим, що його зміст стосується вивчення живої природи. Тому до суб'єктивних чинників можна віднести те, що залежить від учня: 1) учень, обираючи профіль навчання біологічного спрямування поглиблює і розширює предметні знання і використовує освітні можливості з вивчення об'єктів живої природи на профільному рівні; варіативний складник посилює освітню або профорієнтаційну спрямованість предметного змісту. До об'єктивних чинників можна віднести умови, що необхідні для задоволення учнівських освітніх потреб: підготовка учителя біології до реалізації предметного змісту профільного освітнього рівня; матеріально-технічна база шкільного кабінету біології і її спрямованість на забезпечення сучасного освітнього процесу: а) колір стін має враховувати асоціації пов'язані з кольорами зелених рослин, серед яких домінує зелений; б) в кабінеті біології мають бути кімнатні рослини з надписами їхніх назв двома мовами (українською і латинською) тощо; в) обладнання кабінету має бути наближеним до наукової лабораторії, в якій проводять біологічні дослідження (сучасні комп'ютери, сучасні світлові мікроскопи, мікропрепарати, сканери тощо); г) мебельне обладнання (учнівські столи-трансформери тощо) має бути мобільним для організації різних форм учнівської діяльності (в парі, групі, колективі). Перші два пункти переліку (а і б) зусиллями учителів виконуються, а останні пункти (в і г) потрібно вдосконалювати і залежать від державного фінансування.

Методологія, методи та дослідницькі інструменти, використані автором. Методологічну основу дослідження становлять профілізація одна з тенденцій розвитку української освіти, створення освітнього середовища, диференційований підхід до навчання, а також нормативно-директивні документи: Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.), концепція «Нова українська школа» (2016 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.). У процесі дослідження нами використано такі методи: аналіз біологічної, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури з проблеми дослідження, нормативних документів про освіту в загальноосвітніх навчальних закладах з метою встановлення стану розв'язання проблеми.

Висновки та результати дослідження. Стан і проблеми створення сучасного освітнього середовища профільного навчання біології в Україні потребує детальнішого розкриття.